

Голові разової спеціалізованої вченої ради 2/25
Львівського державного університету
фізичної культури ім. Івана Боберського,
доктору педагогічних наук
проф. Данилевич М. В.

ВІДГУК

офіційного опонента, доктора педагогічних наук, професора, завідувача кафедри теорії фізичного виховання та рекреації Волинського національного університету імені Лесі Українки Белікової Наталії Олександрівни на дисертаційну роботу Крижановського Валерія Олеговича за темою – «Розвиток професійно-важливих якостей особового складу Національної гвардії України засобами спорту і фізичної підготовки», подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії (PhD) з галузі знань 01 Освіта/Педагогіка за спеціальністю 017 Фізична культура і спорт

Актуальність теми дисертації. Нині Україна перебуває в епіцентрі жорстокої війни, яка змінила практично всі аспекти життя людей. У таких умовах постає завдання краще зрозуміти людські наслідки збройного конфлікту в коротко- та довготривалій перспективі. Вже зараз необхідно на науковому рівні піднімати проблему подолання наслідків війни, і не лише з позицій повоєнного відновлення, але й з огляду на перспективи досягнення високих стандартів якості життя людей за найкоротших часових рамок.

Період воєнних дій на території України щоденно ставить все нові вимоги перед кожним свідомим громадянином, зокрема перед військовослужбовцем. Адже виконання службових завдань, як в тилу, так і в районах ведення бойових дій, супроводжується щохвилинною загрозою, впливом стрес-факторів, надмірним професійним навантаженням. Сучасний військовослужбовець має поєднувати в собі професійну майстерність, фізичну витривалість та психічну стійкість, сформовані ціннісні орієнтири та життєві смисли.

Тому важливим і актуальним в теперішніх умовах є удосконалення професійно-важливих якостей працівників структур сектору безпеки й оборони України та пошук ефективних засобів і технологій їх розвитку, що сприятиме збереженню психічного і соматичного здоров'я, покращенню якості життя, зростанню престижу військової служби та підвищенню іміджу військовослужбовців в Україні та світі загалом. Ставлення військовослужбовця до побратимів і суспільства, військової діяльності та самого себе є основними рисами характеру, що визначають подальший вектор його професійного становлення.

Виникає необхідність пошуку раціональних науково-методичних підходів для здійснення і реалізації ефективної службової підготовленості, яка буде сприяти розвитку психологічної стійкості та удосконаленню професійних і фізичних навичок військовослужбовців. Одним із можливих шляхів удосконалення психофізичної підготовки особового складу структур сектору безпеки й оборони України фахівці вбачають заняття з фізичної підготовки та спорту. Проте дані про характеристики психофізичної підготовки, що сприяють формуванню провідних професійно-важливих якостей працівників структур сектору безпеки й оборони України, є поодинокими й суперечливими.

Зазначене вище обумовлює актуальність та своєчасність вирішення наукового завдання: удосконалення психофізичної підготовки особового складу Національної гвардії України.

Зв'язок роботи з науковими програмами, темами, планами. Дисертаційну роботу виконано відповідно до теми НДР кафедри теорії і методики фізичної культури Львівського державного університету фізичної культури імені Івана Боберського на 2017–2020 рр. «Теоретико-методичні аспекти оптимізації рухової активності різних груп населення» (протокол засідання вченої ради ЛДУФК № 4 від 17.11.2016). Внесок здобувача полягав в обґрунтуванні та розробленні структури і змісту технології розвитку професійно-важливих якостей особового складу Національної гвардії України засобами спорту та фізичної підготовки.

Оцінюючи **ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій**, сформульованих у дисертації Крижановського Валерія Олеговича, ми дійшли висновку, що рівень наукового обґрунтування основних положень дисертації забезпечений продуманою логікою організації дослідження, коректним застосуванням комплексу методів наукового пізнання, серед яких: теоретичні методи, тестування фізичної підготовленості, опитування (анкетування), психодіагностичні методи, експертне оцінювання, які доповнені методами математичної статистики (розрахунок статистичних показників, кореляційний аналіз, однофакторний дисперсійний аналіз, факторний аналіз, кластерний аналіз), що забезпечило кількісний і якісний аналіз емпіричних даних та дало можливість успішно досягти поставленої мети – удосконалити психофізичну підготовку особового складу Національної гвардії України.

Визначено професійно-важливі якості, які обумовлюють формування психофізичної підготовленості особового складу Національної гвардії України: когнітивні (увага, мислення), лідерські (вміння управляти персоналом та досягати спільних цілей), морально-вольові (безстрашність,

впевненість в своїх силах, наполегливість) та емоційний інтелект, фізичні (спритність: здатність утримання динамічної рівноваги, здатність до диференціації рухів у просторі, відчуття ритму; сила: максимальна та швидкісна).

Дисертантом укладено моделі поведінки курсантів для прогнозування вихідного рівня їхніх фізичних і психологічних характеристик та прийняття рішення про застосування відповідних варіантів програм фізичної підготовки з метою корегування «слабких» сторін психофізичної підготовленості.

Виваженість та обґрунтованість висновків наукового дослідження забезпечені методичними засадами технології розвитку професійно-важливих якостей курсантів закладів вищої освіти Національної гвардії України засобами спорту та фізичної підготовки, в основу побудови якої закладено блок аналізу вимог до майбутніх офіцерів, а також цільовий, організаційно-змістовний і результативно-контрольний блоки.

Висока оцінка експертами технології розвитку професійно-важливих якостей курсантів закладів вищої освіти Національної гвардії України засобами спорту та фізичної підготовки (8,41 бали з 9-ти можливих) свідчить про її прогностичну ефективність.

Усе зазначене вище в сукупності забезпечує обґрунтованість сформульованих у дисертації положень, висновків та рекомендацій.

Наукова новизна отриманих результатів. Слід відзначити, що дослідником уперше:

- обґрунтовано технологію розвитку професійно-важливих якостей курсантів закладів вищої освіти Національної гвардії України засобами спорту та фізичної підготовки, яка відрізняється від сучасних теоретичним та емпіричним обґрунтуванням її структури і змісту;
- обґрунтовано характеристики курсантів за типами поведінки, що відрізняються за комплексом професійно-важливих психофізичних якостей, що дозволяє індивідуалізувати процес фізичної підготовки і спорту;
- встановлено факт недооцінювання молодшими офіцерами значення розвитку спритності (відчуття ритму, утримання динамічної рівноваги) та швидкості (часу простої реакції на зоровий подразник), когнітивних показників (довготривалої пам'яті, зосередженості уваги та логічного мислення) для успішного виконання ними службових обов'язків за призначенням.

Автором удосконалено дані про: професійно-важливі для особового складу Національної гвардії України якості, які обумовлюють формування психофізичної підготовленості до ефективної професійної діяльності; зв'язки спритності з когнітивними показниками, показниками фізичної та

психофізичної підготовленості, морально психологічними якостями особистості на контингенті курсантів.

У дисертації отримали подальший розвиток дані про показники психофізичної підготовленості курсантів в умовах війни і вплив на них занять спортом.

Оцінюючи **практичне значення отриманих результатів** дисертації, необхідно наголосити на тому, що прикладне значення має розроблена технологія розвитку професійно-важливих якостей курсантів закладів вищої освіти Національної гвардії України засобами спорту та фізичної підготовки. Запропоновану технологію можна застосовувати у закладах вищої освіти для покращення психофізичної підготовленості курсантів та працівників структур сектору безпеки й оборони України. Використання запропонованої технології дозволить скорегувати відповідні форми і методи підготовки майбутніх спеціалістів системи Міністерства внутрішніх справ.

Результати проведеного дослідження стали підґрунтям для їх впровадження у Львівському державному університеті фізичної культури імені Івана Боберського, Київському інституті Національної гвардії України, Національній академії Національної гвардії України, про що засвідчують відповідні акти впровадження.

Оцінка змісту дисертації та її основних положень. Структурно дисертаційна робота є обґрунтованою, логічно побудованою й адекватно відображає траєкторію руху проведеного дослідження. Не викликають заперечень основні структурні частини роботи: мета роботи відповідає методології дослідження, а поставлені завдання обумовили зміст і структуру дисертації, яка презентована вступом, п'ятьма розділами, висновками, списком використаних джерел (199 найменувань, із яких 103 – латинницею.). Загальний обсяг дисертації становить 224 сторінки; роботу ілюстровано 7 рисунками, масиви даних згруповані в 52 таблицях.

У *вступі* обґрунтовано актуальність теми наукового пошуку, визначено мету, завдання, об'єкт і предмет дослідження, розкрито методи дослідження, його наукову новизну і практичне значення, подано відомості про апробацію результатів дослідження, виділено особистий внесок здобувача, публікації автора, структуру й обсяг дисертації.

У *першому розділі «Психофізична підготовка працівників структур сектору безпеки й оборони України»* розкрито наукову думку про фізичну підготовленість працівників структур сектору безпеки й оборони України; морально-психологічні якості, психоемоційний стан як складові ефективної підготовки працівників структур сектору безпеки й оборони України; взаємозв'язки між фізичною підготовкою та когнітивними і морально-

психологічними якостями; форми та засоби психофізичної підготовки працівників структур сектору безпеки й оборони України. Наголошено на необхідності формування провідних професійно-важливих якостей особового складу структур сектору безпеки й оборони України із застосуванням засобів спорту та фізичної підготовки.

У *другому розділі* **«Методи й організація дослідження»** представлено опис методів, які використовувалися під час проведення дослідження, враховуючи його мету, завдання, об'єкт і предмет. Крім цього, у розділі подано інформацію про організацію дослідження та основні аспекти реалізації кожного визначеного етапу.

У *третьому розділі* **«Професійно важливі психофізичні якості особового складу Національної гвардії України»** охарактеризовано соціально-особистісні аспекти психофізичної підготовки особового складу Національної гвардії України; розкрито значущість фізичних, психофізичних та когнітивних показників особового складу Національної гвардії України; визначено взаємозв'язок показників фізичної підготовленості особового складу Національної гвардії України з психофізичними та морально-психологічними показниками; схарактеризовано чинники, які обумовлюють формування психофізичної підготовленості особового складу Національної гвардії України; наведено обґрунтування професійно-важливих якостей особового складу Національної гвардії України.

Автором наголошено, що удосконалення професійно-важливих якостей офіцерів Національної гвардії України сприятиме збереженню їхнього психічного та соматичного здоров'я, покращенню якості їхнього життя, зростанню престижу військової служби та підвищенню іміджу військовослужбовців в державі, що, у свою чергу, сприятиме поліпшенню обороноздатності країни та зростанню іміджу України на міжнародному рівні. Зазначено, що спритність (насамперед такі її прояви, як координованість рухів, відчуття ритму, здатність до диференціації зусиль та рухів у просторі, здатність утримання статичної та динамічної рівноваги), а також швидкісна сила та швидкість є важливими професійно-важливими фізичними якостями для особового складу Національної гвардії України. Визначено чинники, які обумовлюють формування психофізичної підготовленості особового складу Національної гвардії України: когнітивні, морально-вольові та фізичні якості.

У *четвертому розділі* **«Рівень психофізичної підготовленості курсантів закладів вищої освіти Національної гвардії України до військово-професійної діяльності в сучасних умовах»** розкрито результати дослідження щодо фізичної та психофізичної підготовленості

курсантів закладів вищої освіти Національної гвардії України; схарактеризовано моделі поведінки курсантів закладів вищої освіти Національної гвардії України; обґрунтовано структуру і зміст технології розвитку професійно-важливих якостей курсантів закладів вищої освіти Національної гвардії України засобами спорту та фізичної підготовки.

Складниками технології стали: блок аналізу вимог до майбутніх офіцерів (складався з двох складників – професійні вимоги, потреби в контексті служби в Національній гвардії України та основні якості, які професійно необхідні курсантам), а також цільовий, організаційно змістовний (складався зі створення програм підготовки (організаційні форми, спрямованість, засобів, обсяг та інтенсивність), організації та індивідуалізації процесу підготовки (за рахунок поділу курсантів на п'ять кластерів) та забезпечення безпеки та профілактика травматизму) і результативно-контрольний блоки. Ефективність технології розвитку професійно-важливих якостей курсантів закладів вищої освіти Національної гвардії України засобами спорту та фізичної підготовки доведено за результатами експертного оцінювання.

У *п'ятому розділі «Аналіз та порівняння результатів дослідження»* представлені підсумки дисертаційної роботи. У результаті дослідження отримано три групи даних: абсолютно нові результати дослідження; результати, що удосконалюють вже існуючі розробки й дані, що отримали подальший розвиток.

Висновки повною мірою відображають результати наукового дослідження та свідчать про вирішення поставлених завдань і досягнення визначеної мети.

Повнота викладу наукових положень, висновків та рекомендацій в опублікованих працях. Аналіз публікацій Крижановського В. О. засвідчує їхню відповідність (кількісну та якісну) вимогам до оприлюднення результатів дисертації на здобуття ступеня доктора філософії і надають авторові право публічного захисту дисертації. Зокрема, серед загальної кількості робіт здобувача (15): 8 праць, в яких опубліковані основні результати (3 роботи у виданнях, що внесені до наукометричної бази Web of Science; 5 – в фахових виданнях України категорії Б); 6 публікацій апробаційного характеру; 1 публікація додатково відображає наукові результати дисертації.

Під час детального аналізу структури та змісту дисертації, а також наукових публікацій за результатами дослідження, ознак порушення академічної доброчесності не виявлено.

Дискусійні положення та зауваження щодо змісту дисертації.
Загалом позитивно оцінюючи наукову новизну, теоретичне та практичне значення дисертаційної роботи, вважаємо за необхідне зробити деякі зауваження та побажання:

1. У Розділі 1, пп. 1.1 «Фізична підготовленість працівників структур сектору безпеки й оборони України» займає лише 2,5 сторінки; у Розділі 4, пп 4.5. «Перевірка ефективності технології розвитку професійно-важливих якостей курсантів закладів вищої освіти Національної гвардії України засобами спорту та фізичної підготовки» – 1,5 сторінки, тому недоцільно було виокремлювати їх окремими підпунктами у структурі дисертації.

2. Вважаємо, що у дисертаційній роботі немає чітко вибудованого термінологічного апарату дослідження. Автор поперемінно використовує такі поняття, як «професійно-важливі якості», «психофізичні якості», «професійні психофізичні якості», «професійно-прикладна фізична підготовка», «професійно-прикладна психофізична підготовка», «фізична підготовленість», потім ще підключається «когнітивна підготовка», що ускладнює розуміння тексту дисертації. Як, на думку дисертанта, ці поняття співвідносяться між собою?

3. У схематичному зображенні технології розвитку професійно-важливих якостей курсантів закладів вищої освіти Національної гвардії України засобами спорту і фізичної підготовки (рис. 4.4, с. 127 дисертації), серед переліку основних якостей, які професійно-необхідні курсантам, зазначено спритність, швидкісну силу та швидкість; у описі технології окрім наведених фізичних якостей, зазначаються силова витривалість, швидкісна витривалість, максимальна сила, аеробна витривалість, що не відповідає схемі технології.

4. Серед основних якостей, які є професійно-необхідними курсантам, автор зазначає стійкість уваги та вміння її сконцентрувати, обсяг уваги; логічне мислення, відчуття ритму та довготривалу пам'ять; низку морально-психологічних якостей курсантів, емоційний інтелект. Разом з тим, у технології розвитку професійно-важливих якостей курсантів закладів вищої освіти Національної гвардії України засобами спорту і фізичної підготовки серед завдань не знаходимо таких, які спрямовані на розвиток або підтримку цих професійно-важливих якостей.

Разом з тим, висловлені зауваження мають дискусійний характер, суттєво не впливають на загальну позитивну оцінку дисертації та ніяк не знижують її наукової і практичної цінності.

Загальний висновок. Дисертаційна робота Крижановського В. О. на тему «Розвиток професійно-важливих якостей особового складу Національної гвардії України засобами спорту і фізичної підготовки» є завершеним самостійним дослідженням, яке за ступенем наукової новизни, достовірністю наведених результатів, теоретичною і практичною цінністю, змістом та обґрунтованістю висновків відповідає вимогам наказу МОН України № 40 від 12.01.2017 р. «Про затвердження вимог до оформлення дисертації» (зі змінами) та «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 р. № 44 (зі змінами), а її автор – Крижановський Валерій Олегович – заслуговує присудження ступеня доктора філософії (PhD) з галузі знань 01 Освіта/Педагогіка, за спеціальністю 017 Фізична культура і спорт.

Опонент:

доктор педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри теорії фізичного
виховання та рекреації
Волинського національного
університету імені Лесі Українки

Наталія БЄЛІКОВА

Учений секретар

Лариса СЕМЕНЮК